

ANDRZEJ BOGUSŁAWSKI

Uniwersytet Warszawski
Katedra Lingwistyki Formalnej
ORCID: 0000-0003-3381-1996

SJPDor. o ‘potępieniu’

A b s t r a k t: W artykule zaproponowany jest wstępny semantyczny opis ‘potępienia’, dla którego punktem wyjścia jest definicja tego wyrażenia w SJPDor. Wskazana jest też konieczność fundamentalnego odróżniania znaczeń wyrażen języka ogólnego od kształtowo identycznych z tymi wyrażeniami jednostek subkodów specjalistycznych, w tym subkodu religijnego.

S ł o w a k l u c z e: *Słownik Języka Polskiego* pod red. W. Doroszewskiego; *potępić*; kod; subkod

Profesor Danielewiczowa słusznie powiedziała w pewnej rozmowie: zdanie *To, co on zrobił, jest rzeczą złą (także zdaniem osoby NN), ale ja go nie potępiam / ale NN go nie potępia.* nie zawiera żadnej sprzeczności.

To jej trafne stwierdzenie jest sprzeczne z pierwszym przybliżeniem znaczeniowym wyrazu *potępić / potępiać* w SJPDor., które ma postać frazy ‘uznawać co za złe’. Podobnie jest z kolejnymi glosami znaczeniowymi SJPDor.: ‘oceniać ujemnie pod względem moralnym’, ‘ganić’, ‘piętnować’. Musimy więc odrzucić wszystkie te glosy, podane w punkcie 1 omówienia, jako nietrafne. Są one nietrafne wskutek zaniedbania pewnej okoliczności dodatkowej w stosunku do tej czy innej *krytyki* wchodzącej w grę osoby (wchodzących w grę osób).

Jaka to jest okoliczność? Jest to okoliczność wykraczająca poza to czy inne wydarzenie czy też ciąg wydarzeń. Dotyka ona suponowanego zła tkwiącego w samej inkryminowanej osobie lub w samych inkryminowanych osobach, zła, które wyklucza przyjęcie owych osób do przewidywanego kręgu *potępiających* krytyków z możliwością komunikacji wzajemnej z nimi w tej mierze, w jakiej mają być honorowane reprezentowane przez nich, ich zdaniem, i wyznawane przez nich wartości. Innymi słowy, **brak** tego potępienia, o jakim jest mowa w punkcie 1 artykułu słownikowego jest równoznaczny z uznaniem możliwego zachodzenia okoliczności, jak to się mówi, łagodzących ową krytykę, oraz z dopuszczeniem ewentualnej sytuacji, która może podważać zupełną adekwatność przedsięwziętej krytyki (z aprobatą dla takiej ostrożności nawet ze strony pierwotnych krytyków), a także swoistej „personalizacji” wchodzącego w grę zła.

Znakomitą obserwację podaje natomiast SJPDor. w punkcie 2 opisu. Brzmi ona: ‘w religiach chrześcijańskich: pozbawić zbawienia, uznać za zasługującego na piekło’. Tu autor artykułu słownikowego, nie wprowadzając wprawdzie niezbędnego pojęcia *subkodu*, dotknął rzeczywistej metodologicznej konieczności uznawania wyrażen należących do kodu, z jednej strony, a z drugiej strony, do tego czy innego ustalonego subkodu (niekoniecznie religijnego, i na pewno niekoniecznie akurat do subkodu chrześcijańskiego) za nie dające się utożsamiać. Tego rodzaju sytuacje są właściwe zwłaszcza mitom i ich leksyce (por. *trole*, *krasnołudki* itp.).

Jezus Chrystus, budując swój zwycięski plan władczo, a zarazem pocieszycielsko, ulepszonej organizacji społeczeństwa, przewidywał potępienie religijne. Głosił bowiem nieincydentalnie: ktoś, kto w niego nie wierzy, już został potępiony. A także: co im odpuscicie, będzie im odpuszczone, co im zatrzymacie, będzie im zatrzymane.

Jest nieporozumieniem twierdzić, że brak zwykłego omówionego wcześniej potępienia kogoś zgłaszany przez tę czy inną konkretną osobę przekreśla potępienie w zaplanowanym subkodzie, np. religijnym. Taka suponowana dobroć chrześcijaństwa bywa w dobrych intencjach artykułowana, lecz głoszenie jej jest poważnym błędem lingwistycznym.

W punkcie 3 omawianego artykułu słownikowego SJPDor. zajmuje się dawnym użyciem ‘potępienia’ w sensie ‘skazania prawnego’. Jest to kazus

analogiczny do zanalizowanego wyżej. Stosują się do niego w pełni uwagi poprzednio sformułowane.

SJPDor. on 'condemnation'

(s u m m a r y)

The article proposes a preliminary semantic description of 'condemnation', the starting point for which is the definition of the expression *potępienie* in SJPDor. The author also indicates the need to fundamentally distinguish the meanings of units as used in everyday language from the (formally identical) units of specialized subcodes, including the religious subcode.

Key words: *Dictionary of Polish Language* edited by W. Doroszewski; *potępić*; code; subcode